

EMBER ÉS TÁRSADALOM

„Jönnek rendjei a csodáknak,
Kiket eddig tán meg se láttak.”
Ady

I.

Ha kissé figyelmesen széttekintünk társadalmunk mai életében, ideges és zavaros élőképek tornyosulnak szemünk előtt. Nem lehet ezekre a képekre azt mondani, hogy olyanok, mintha élnének; de az élő alakokra sem lehet mondani, hogy olyanok, mintha festve lennének. Talán legtalálébban úgy mondhatjuk, hogy életzűzavar vesz körül bennünket. Ebben az életzűzavarban, ahol mi a jövő igaz társadalmát keressük, egy tehetetlen, váró és hallgató tömeg éli le mindennapos, szürke, jövőtlen életét. Vannak köztük olyanok, akik akarnak és akarnának, de a kiegyensúlyozottak visszautasítják mindezeket s nagy csendben rakásra halmozzák a júdástallérokat. Hallgatnak nagyokat és bágyadtan belemosolyognak a boldog világba.

Egyetlen életcélban, egyetlen kiélésben jut kifejezésre a mai társadalmunk élete; a tehetetlen visszavonulásban.

Hogyan is látjuk mi az ember társadalmi fejlődését?

Az emberi élet fejlődésének mai fokát elérve, beleilleszkedik egy politikai és gazdasági helyzet által adódott társadalmi közösségbe. A mai hatalmas közösségeket családi és törzsi apró csoportosulások összetevői alakították ki. Eredője pedig minden egészséges kollektív megnyilvánulásnak az egymásrautaltság, a munkafelosztás tudatában rejlik. A közösségeknek helyi és időszerű körülményei szabják meg azokat a követelményeket, amelyekkel minden társadalmi megmozdulásnak számolnia kell. Nehéz eldönteni, hogy az emberi élet fejlődésében az „anyag” vagy a „szellem” van fontosabb szerepe, de természetesen következik az az elv, hogy legfelsőbb célja minden haladó közösségnek az emberi erők egy, osztatlan, szilárd tömbbe való egyesítése s ezuton úgy gazdaságilag, mint kulturális tekintetben az életlehetőségek biztosítása.

A mai életkörülmények támasztják azokat a követelményeket, amelyeknek megoldását egy közös nyelvű és politikai helyzetű nép csakis közösségi életformában oldhat meg. Egy közösségben élő népre pedig egyformán hárulnak a társadalom iránti kötelezettségek, tekintet nélkül az anyagi kiváltságosokra, akik a társadalmi jólét periódikus hullámszárát nem is nagyon érzik. Innen indul ki a közösségi élet eredője, mely szerint a társadalom minden egyes alkotó-eleme egyenlő kötelezettségekkel *tartozna* társadalmával szemben.

A társadalmi rend főbb szempontjai, életérdekei az elvi, erkölcsi együttérzésen, az emberi harmónián alapul. Csakis ilyen közösségi munkában lehet az az erő, amely a technikának hatalmas fejlődéséből kinövő gazdasági egyenetlenséget némileg eltompíthatná.

A mai társadalmi élet problémái között döntő szerepe van az anyagi összetevőknek, ami szigorúan megköveteli a társadalom fogalmának átértéklését. Látnunk kell tehát, hogy az anyagi tényezők minden mai életforma kiépítésének elsődleges föltételei.

II.

Az egyén szerepe a társadalmi rend keretein belül : természetes mozgató ereje mindazoknak a törekvéseknek, melyek a társadalom reális életprogramjának megvalósítását segítik elő.

Az egyéneknek mindenekelőtt éreznie kell ennek szükségességét. Ahol ez az érzet hiányzik, ott öntudatosító munkának kell azt kiegészítenie. A visszavonuló, sajátját kétségbeesetten féltő egyéni életmód éppen olyan ellensége a társadalmi élet kifejlődésének, mint azoknak az egyedeknek az álláspontja, akik a háborúelőtti osztályhelyzetüknél fogva a közösségi munkálkodást, a népjóléért való önzetlen küzdelmet nem nekük valónak, piszkosnak és „érdektelennek“ tartják. Mert hatalmas intelligenciájuk magaslatán nincsenek tisztában avval, hogy bármilyen társadalmi rend e m b e r i kicsinyességeken felülemelkedett harmóniája megköveteli egyedeitől az együttérzés fogalmának megismerését és átértéklését, megköveteli mindazon szokásoknak, mániákusságoknak, különckedéseknek a megszüntetését, melyek a múltban az egészségtelen osztálykülönbségek főkéllékei voltak. Igaz, hogy ebben a kiélésben legnagyobb szerepe az anyagi jólétnek volt : de az előkelőség hajhászása azoknak a vágyódását is fölkeltette, akik talán sokszor szebb életre voltak hivatottak.

A teljesen egyéni életformák megszűntek, minden téren és minden világnézetű államban láthatjuk a közösségi életformák rohamos kialakulását. Amint a társadalmi élet megkívánja az egyéni életnek vérkeringésébe való bekapcsolódását, úgy az egyéneknek, mint egy-egy önálló mozgató erőnek kell, hogy szervesen bekapcsolódjanak a közösség élő testébe, vérmérsékletüket többé nem az egyéni ambícióból kiinduló egyéni érdek, hanem a közösség életérdekei kell, hogy irányítsák.

Az erkölcs életirányító ereje mellőzhetetlen egy társadalmi közösség munkájában. Az erkölcsiséget egyenesen a mai gazdasági helyzetre vonatkoztatva kell értenünk. Népünk mai gazdasági helyzete szigorúan megköveteli, hogy társadalmunkat alkotó s főleg *irányító elemeinek* munkálkodása morális legyen. A gyűjtési vágy, hiúság, karriér hajhászás és hasonló egyéni érdekek ne legyenek előtérben a közösség életérdekeinek rovására. A nyárspolgárias előítéletek, a rosszakarat, zsugoriság, irigység, önzés és a fölületességek más ezer formája mind-mind erkölcstelen, bomlasztó erejű, félművelt egyéneket nevelnek jövő társadalmunk számára.

Csakis öntudatos, munkára önzetlenül kész, becsületes egyedekkel lehet fölépíteni egy új, egészséges társadalmi életet. Ahol a közöny, a hanyagság és fásultság már nem ismeretes, ahol dolgozni

akaró, tökéletes fiatalok élnek és őket embertszerető és embert megmenteni akaró érzelmek vezérlik, ott lehetséges új, tökéletes társadalmi életet felépíteni.

III.

Kisebbségi társadalmi életünk helyzetét vizsgálva, szempontjaink és törekvéseink megkívánják, hogy a legnagyobb alaposággal, nyitott szemekkel nézzünk szét társadalomalkotó rétegeinkben, hogy azok mennyiben segítik elő és mennyiben hátráltatják kisebbségi társadalmunk előrehaladását.

Amikor mi minden erőnkkel a szociális lelkiismeret felébresztésén dolgozunk, amikor minden erőnkkel az igazságos életjogokért harcolunk, nem hallgathatjuk el, hogy olyan egyének, akik a kisebbségi magyarságért még egy hajszálnyi áldozatkészséget sem tanúsítottak, akik a kisebbségi magyarság pénzén csak anyagi jólétüket halmozzák, önzetlen és áldozatkész munkánkról felelőtlenül fölényes véleményt nyilvánítsanak. Az, hogy sokan foglalkozásukon kívül az egyszerű emberi tudományokig sem képesek eljutni, nem a mi bűnünk. Kisebbségi életérdekeink megkívánják nemcsak az áldozatkészséget, de a felelősségteljes kiállást is, mellyel társadalmunk minden egyes tagja kivétel nélkül tartozik fajának. Ezt csak azok tudják teljesíteni, akik megértik és átérzik életünket s nemcsak saját jólétünk, de a közösség életsorsa is szemük előtt lebeg. Nem egyedül a vagyongyűjtés a céljuk, hanem a nép fölkarolása és gyámolítása.

Hogyan legyen lehetséges a kisebbségi törekvések megoldása, amikor társadalmunk nagy része visszavonul és még újság után sem akar nyúlni!? Hogyan legyen lehetséges a jugoszláviai magyarság ésszerű munkálkodása, ha minduntalan megakad és nem hatja át a népet?! Városaink, községeink, falvaink domináló rétege visszavonult, tehetetlen akaratlanságban és patópáloskodásban vesztegel. Bár nagyon sok kisebbségi magyarral szemben úgy állunk, hogy nem tudják mi a társadalmi kötelezettségük, hiányzik belőlük az öntudat, a magukraébredés; ám legtöbb esetben nem is akarják ezt a fontos kötelezettséget megismerni.

Legmegdöbbentőbb ez az elzárkózás értelmiségünknel. Vannak közöttünk még olyanok is, akik tudni sem akarnak kisebbségi múltukról; jöllehet, hogy a kisebbségi sorsvállalás nem jár olyan nagy anyagi áldozatokkal, amely talán a kényelemtől fosztaná meg őket. A kultúráról nagyon keveset beszélnek s a sajtótermék-kereslet statisztikája a legsiralmasabb igénytelenséget mutatja. Könyvvasácsi statisztikát még nem állítottak össze nálunk, ám bátran beszélhetjük, hogy a legjobban keresett könyvek az egypengős detektívregények (az igen izgalmasak), és Pitigrilli, Guido da Verona zsánerű túlhajtott erotikájú regények. Hol keressük már most az öntudatot és megfontoltságot, ha legtöbben még könyvek között sem tudnak külfönbséget tenni.

Sokat hallottunk, olvastunk és írtunk is már parasztjaink mai helyzetéről. A zselléreink kilátástalan, kenyértelen napjairól; ám keveset hallottunk zsíros kisgazdáink embertelenségéről és fölháborító zsugoriságáról. Talán akkor, amidőn minden erőket, minden időnket és szűk zsebeinket jövő életünk kiépítésére áldozzuk, ezekre a tényállásokra is föl kell figyelnünk. Föl kell figyelnünk, mert ez a hátatfordítás, ez a zsugoriság és gyűjtési düh semmiesetre sem lehet földnélküli zselléreink életmegoldásának formája. Számolnunk kell ezekkel a körülményekkel és lépéseket kell tennünk ezeknek orvoslására, mert mindazok a törekvések, melyeket falvaink és községeink felkarolásáért tettünk és tettek az előttünk járók, a zsugoriságnak és a gyűjtési dühnek köszönhetik sikertelenségeiket.

Iparosainkról keveset tudunk. Munkásaink életéről is csak apró töredékek maradtak meg az elmúlt tizenhét évről. De kisebbségi sorunk és eddigi életünk fölmérésével talán ez az osztály áll legközelebb egy egészségesebb társadalmi élet eléréséhez.

E kis tanulmány keretében egy rövid és hézagos betekintést kaptunk mai társadalmunk zürzavaros életébe. Szomorú képek ezek, mert karok visszahanyatlását, tervek és törekvések összeroppanását parancsolják. Nehéz időket élünk. Akácos rónaságaink csendjében reményeink és gondolataink egy percre megállnak:

— Harc ez, vagy csak szélmalomharc?! — Ki tudja!? — s törhetetlen akarattal tovább megyünk . . .

Lévay Endre

· Megdöböntő hírként futotta be országunkat a jugoszláv magyar újságírás nagy alakjának

Dr. FENYVES FERENC-nek

váratlan halála.

Hosszú évtizedek nehéz harcát küzdötte végig a lapszerkesztői és kiadói pálya ideg és szívroncsoló útján, amíg elérkezett az örök megpihenés váratlan pillanata. A toll kihullott a megértő szerkesztő kezéből. Egy ember sorainkból megszűnt élni. Harcunk megáll egy pillanatra, magunkba nézünk: nagy halottunk van.

Az őszi nap sápadt sugara valamit keres a temetőben a bágyadtan hulló sárga falevelek között. Messziről aláhulló föld dübörgését halljuk. Sokan sírnak, — s mi emlékezünk.

Az írógépek kopognak, a szedőgépek zúgnak, betűk fekete ezrei elborítják a multat.

Eltemettük . . .